

Голові спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01
в Інституті педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
старшого наукового співробітника, завідувача відділу
зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Авшенюк Наталії Миколаївни на дисертаційну роботу
Лазаренко Наталії Іванівни «Тенденції професійної підготовки вчителя в
педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Розвиток вищої педагогічної освіти у соціально й економічно розвинених країнах світу, зокрема країнах Європейського Союзу, характеризується низкою тенденцій, зокрема інтеграцією, неперервністю, демократизацією, інтенсифікацією інформатизації й цифровізації, інклюзивністю. Нині запорукою успішної професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників, безсумнівно, є відповідність зазначеним тенденціям. Перспективи євроінтеграції України та успішне розв'язання стратегічних завдань сучасної освітньої політики зумовлюють ґрунтовне вивчення та врахування провідних тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти в міжнародному вимірі. Дослідження досвіду впровадження стандартів якості педагогічної освіти, тенденцій професійної підготовки педагогічних працівників сприятиме зростанню ефективності вітчизняної вищої педагогічної освіти в умовах поглиблення демократизації суспільства, її входження до європейського соціально-економічного і освітньо-культурного простору.

Зважаючи на зазначене, дисертаційне дослідження Н.І. Лазаренко, що присвячене обґрунтуванню теоретичних і методичних засад побудови системи професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України з урахуванням стратегічних напрямів інтеграції вітчизняної вищої освіти до європейського освітнього та наукового простору, є актуальним і важливим для збагачення інформаційно-ідейного й змістово-дидактичного поля розбудови професійно-педагогічної галузі України в умовах сучасних соціальних перетворень.

Об'єктивна потреба обґрунтування прогресивних напрямів розвитку системи підготовки вчителів в Україні, з огляду на вимоги вітчизняного та європейського ринку праці актуалізує увагу до дослідження відповідного

зарубіжного досвіду, узагальнення його конструктивних ідей та окреслення оптимальних шляхів модернізації професійної підготовки компетентних педагогів у нашій країні.

У контексті наведених вище міркувань вважаємо тему дослідження Лазаренко Наталії Іванівни «Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції» надзвичайно актуальною і своєчасною, результати якого сприятимуть удосконаленню нормативного, організаційного, змістового, навчально-методичного, інформаційного та діагностичного забезпечення розвитку вітчизняної вищої педагогічної освіти на основі загальноєвропейських принципів та цінностей.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (номер держреєстрації 0115U002571) і науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (номер держреєстрації 0111U001620).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Використання інструментарію методології системного аналізу дозволило дисертантці:

– розкрити вплив ціннісно-сміслових потенціалів глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на модернізацію педагогічної освіти в Україні; схарактеризувати особливості професійної підготовки вчителя у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору; окреслити проблеми інтеграції вітчизняної педагогічної освіти в європейський простір, що пов'язанні, насамперед з: можливістю здобуття якісної освіти для кожної людини, незалежно від її економічного становища, віку, статі та місця проживання; відповідністю вітчизняної освіти європейським стандартам і вимогам; забезпеченням належної підтримки навчання здібної молоді у провідних вітчизняних і зарубіжних закладах освіти;

– з'ясувати стан дослідженості проблеми професійної підготовки вчителів у педагогічній теорії і практиці європейських країн; розкрити сутнісні характеристики зарубіжного досвіду розвитку та реформування вищої педагогічної освіти на засадах нової філософії освіти, зокрема: взаємозв'язок між теорією, практикою і науковим пошуком з метою посилення практичної складової підготовки; підвищення вимог до особистісних, освітніх, професійних досягнень і здібностей абітурієнтів; створення багатоетапної системи відбору та прийому кандидатів на навчання; розширення повноважень шкіл різних типів у процесі підготовки і працевлаштування вчителів, збереження своєї культури, мови та національної ідентичності;

– виокремити основні стратегічні напрями розвитку педагогічного університету в умовах євроінтеграції (модернізація структури університету в контексті інтеграції до європейського освітньо-наукового простору;

розширення функцій педагогічного навчального закладу як науково-освітнього, культурного й соціально-просвітницького центру; запровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти; розвиток корпоративної культури; формування інноваційного освітнього середовища; створення в університеті інклюзивного середовища; розширення міжнародної співпраці);

– проаналізувати академічні, економічні, політичні, соціально-культурні чинники інтернаціоналізації вищої освіти України, а саме: забезпечення представництва цих закладів на європейському ринку освітніх послуг; участь у міжнародних програмах, проєктах, діяльність у різних фондах; отримання фінансової підтримки для проведення досліджень у вигляді грантів; організація міжнародних конференцій і участь викладачів українських університетів у наукових форумах за кордоном; постійні контакти з соціальними партнерами, обмін інформацією, підготовка спільних наукових публікацій; створення спільно з зарубіжними партнерами культурно-освітніх і навчально-методичних центрів та навчальних закладів нового типу;

– охарактеризувати систему вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції, що забезпечується поглибленням міжнародної співпраці університету, модернізацією освітнього процесу в умовах оптимізації інформаційного середовища; розвитком соціально-емоційних компетентностей майбутніх учителів; інтенсифікацією підготовки педагогів до створення інклюзивного освітнього середовища.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Беззаперечна цінність дослідження зумовлена тим, що *уперше* виявлено тенденції професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції на методологічному, методичному, технологічному, економічному рівнях; розроблено стратегію і концептуальну модель розвитку педагогічного університету в умовах інтеграції до європейського освітнього й наукового простору та шляхи їх реалізації на методологічному, змістовому, методичному та управлінському рівнях; теоретично обґрунтовано, розроблено і впроваджено систему вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції; *уточнено* зміст педевтологічних положень щодо розвитку педагогічної освіти України у вимірі потреб оновлення і євроінтеграційного руху; *удосконалено* зміст науково-методичного забезпечення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції; *подальшого розвитку набули* положення щодо використання діагностичних методик для визначення перспектив розвитку професійної педагогічної освіти в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації, автореферату й публікацій Н.І. Лазаренко є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів дослідження.

Викладений у вступі науковий апарат дисертації уможливив формування цілісного алгоритму розв'язання досліджуваної проблеми, на вирішення якої дисертанткою спрямовано 7 завдань дослідження. Відповідно до теми дисертації Лазаренко Н.І. чітко визначила адекватні завданням теоретичні, організаційні емпіричні методи наукового пошуку, а також методи математичного оброблення експериментальних даних, що забезпечили: кваліфіковану роботу з науковою літературою, нормативно-правовими документами, фактами та даними; розроблення методологічних і концептуальних засад наукового пошуку; вивчення та узагальнення вітчизняних і зарубіжних сучасних підходів до організації професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах; розроблення, упровадження й експериментальну перевірку ефективності системи вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції; прогностичне обґрунтування розвитку вітчизняної педагогічної освіти в умовах приєднання до загальноєвропейського освітнього простору; формулювання узагальнених висновків.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування відібраних автором методологічних підходів дослідницького пошуку, а саме: феноменологічного, що уможливив визначення основних характеристик феноменів євроінтеграції та інтернаціоналізації та окреслення їхнього впливу на розвиток педагогічної освіти в Україні; системного, що забезпечив розуміння особливостей функціонування соціально-педагогічних систем країн Європейського Союзу та України в умовах динамічних суспільних змін; синергетичного, що сприяв осмисленню реформування діяльності педагогічного університету з урахуванням принципів нелінійності (розвиток у різних напрямках), когерентності (узгодженість темпів і напрямів розвитку для їх взаємопідсилення), відкритості (урахування зовнішніх змін і нових викликів часу) систем професійної підготовки майбутніх вчителів та професійного розвитку викладачів.

В основу дослідження покладено гіпотезу про те, що ефективність розробленої стратегії й системи вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції, які побудовані з урахуванням оновлених цілей, змісту й підходів до реалізації основних концепцій, принципів і врахування особливостей підготовки вчителів у європейському досвіді, уможливило підвищення якості професійної підготовки вчителя, його конкурентоспроможність на європейському ринку праці.

Дисертаційна робота Лазаренко Н.І. чітко структурована. Зміст роботи відповідає меті і завданням дослідження, відображає хід їх виконання.

Зазначимо, що, на наш погляд, вагомим результатом рецензованої дисертаційної роботи є усистематизована джерельна база. Вона відповідає вимогам до педагогічного дослідження з проблем теорії і методики професійної освіти, свідчить про обізнаність автора з усіма існуючими типами джерел, у яких розкриваються питання підготовки й розвитку вчителів, зокрема в розвинених європейських країнах. На різних етапах наукового пошуку було використано 658 джерел, в тому числі 145 зарубіжних видань. Основою дослідження стали: психолого-педагогічні, філософські, культурологічні дослідження вітчизняних і

зарубіжних науковців із проблем інтернаціоналізації, глобалізації та європеїзації вищої освіти; законодавчо-нормативні й статистичні документи України і Європейського Союзу; офіційні документи й аналітичні матеріали міжнародних організацій, зокрема ООН, Ради Європи, ЮНЕСКО; освітні програми і навчальні плани підготовки учителів у педагогічних університетах України та країн Європейського Союзу, зокрема Великої Британії, Фінляндії, Німеччини, Франції, Данії, Норвегії, Ірландії, Польщі, Італії тощо; періодичні спеціалізовані видання.

Рівень апробації результатів дослідження також є достатнім і підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних масових заходах різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Наукові здобутки Лазаренко Н.І. з проблеми професійної підготовки вчителів в умовах євроінтеграції складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з проблем розвитку педагогічної науки, університетської освіти, професійної підготовки педагогічних працівників. Не викликає сумніву практичне значення результатів рецензованої дисертаційної роботи, оскільки автором *розроблено* систему вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України, що передбачає діагностичний інструментарій розвитку педагогічного університету в умовах інтеграції до європейського освітнього простору, а також процедуру індивідуального рейтингування та рейтингування структурних підрозділів університету; *підготовлено* методичні рекомендації щодо створення й організації діяльності проблемних дослідницьких лабораторій (лабораторія мотивації обдарованої студентської молоді до лідерства, лабораторія педагогічного інсайту: освітні технології XXI століття, лабораторія професійного становлення майбутнього вчителя, лабораторія з підготовки студентів, вчителів, батьків до роботи в інклюзивному середовищі, лабораторії педагогічної майстерності), які можуть використовуватися педагогічними університетами та іншими закладами вищої освіти України. Зазначене підтверджується матеріалами дослідження та документами, поданими в додатках.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Теоретичні положення та обґрунтовані експериментальною перевіркою рекомендації щодо використання конструктивних ідей вітчизняного і зарубіжного досвіду можуть слугувати науковою основою у процесі оновлення системи педагогічної освіти в Україні, насамперед, для розроблення концептуальних і нормативних документів із проблем вищої педагогічної освіти у цілому; обґрунтування стандартів якості педагогічної освіти, стратегій і концепцій стандартизації професійної підготовки майбутніх учителів; створення умов для міжнародної співпраці та формування в студентів педагогічних університетів глобального й прагматичного мислення.

Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений обґрунтуванням перспектив розвитку професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, констатацією необхідних змін, їх інтенсивності і продуктивності, шляхів вирішення відповідних завдань професійної підготовки

вчителя в педагогічних університетах України, окресленням потенційних ризиків та очікуваних результатів модернізації на макрорівні (системи педагогічної освіти), мезорівні (педагогічних університетів) та мікрорівні (суб'єктів освітнього процесу).

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертація Лазаренко Н.І. має науково обґрунтовану структуру і складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел (658 найменувань, із них – 145 іноземними мовами) та додатків (13 додатків на 74 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 535 сторінок, основний зміст викладено на 390 сторінках. Робота містить 15 таблиць і 27 рисунків.

Принагідно відзначаємо вміння дисертантки узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Аналіз змісту дисертації Н.І. Лазаренко засвідчив, що дисертація системно організована: структура відображає логічний виклад дослідницької думки; окреслено його об'єкт і предмет; визначено мету; чітко сформульовані завдання, у відповідності до яких послідовно викладено зміст тексту дисертації; у висновках забезпечено глибоке й доказове вирішення поставлених завдань.

Найбільш вагомими науковими результатами педагогічного дослідження Лазаренко Наталії Іванівни, що складають його теоретичне значення, ми вважаємо, передусім, такі:

1. Заслуговеє на увагу визначення тенденцій розвитку професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: зумовленість уніфікації систем, структур і змісту педагогічної освіти на міжнародному рівні як об'єктивної потреби створення єдиного європейського освітнього простору; гуманізація, гуманітаризація професійної підготовки майбутнього вчителя у зв'язку з гуманістичною переорієнтацією суспільної свідомості на світовому рівні; створення сучасної системи професійного відбору майбутніх педагогів як основи формування конкурентоспроможних фахівців; практикоорієнтована спрямованість педагогічної освіти; взаємозв'язок і взаємозумовленість культурно-історичних, психолого-педагогічних, національних й організаційних засад проектування та побудови вищої педагогічної освіти; поетапне підвищення академічного статусу педагогічної освіти; диверсифікація психолого-педагогічної підготовки. Зазначене знання дало підстави до обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності педагогічних університетів в умовах євроінтеграції на рівні системи педагогічної освіти, безпосередньо закладу вищої освіти та суб'єкту освітнього процесу.

2. На підставі вивчення наукового дискурсу вітчизняних і зарубіжних дослідників розроблено концептуальну модель розвитку педагогічного університету в умовах євроінтеграції та обґрунтовано шляхи її реалізації на *методологічному* (органічне поєднання системного, синергетичного, особистісного, цивілізаційного, культурологічного, компетентнісного, праксеологічного підходів на основі принципів гуманізації, демократизації, інформатизації, інтеграції, екологізації, креативності, інноваційності,

партнерської взаємодії); *організаційному* (збільшення частки самостійної роботи студента, застосування дистанційних форм навчання; виконання викладачами функцій поради, партнера, тренера, коуча, фасилітатора, модератора; поєднання теоретичного навчання, педагогічної практики майбутніх учителів у закладах освіти різних типів з дозвіллевою діяльністю; підвищення ролі студентського самоврядування; виховання людини глобалізованого світу); *змістовому* (оновлення змісту навчання в педагогічних університетах з урахуванням результатів досліджень фундаментальних наук у відповідні розділи навчальних дисциплін; упровадження новітніх психолого-педагогічних досягнень у методичну підготовку майбутніх учителів; використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, що постійно розвиваються, в удосконаленні змісту та форм організації освітнього процесу); та *управлінському* рівні (використання механізмів стратегічного менеджменту; розширення міжнародної співпраці; застосування систем моніторингу якості різних видів діяльності; упровадження процедур рейтингування науково-педагогічних працівників і підрозділів університету; зміцнення лідерських позицій університету в регіоні).

3. Вагоме значення для розбудови вітчизняної системи вищої педагогічної освіти має обґрунтування сутності інтернаціоналізації освітньої діяльності педагогічного університету в умовах євроінтеграції, що увиразнюється в її внутрішньому (розширення програм академічної мобільності; підготовку майбутніх учителів, які володіють необхідними компетенціями для життя й успішної професійної діяльності в полікультурному багатомовному середовищі; мобільність освітніх програм та інституційне партнерство; посилення ролі університету як науково-освітнього, культурного й соціально-просвітницького центру регіону; упровадження в освітній процес та наукову діяльність інформаційного освітнього та SMART середовища) та зовнішньому (диверсифікація, більш широке залучення іноземних студентів до навчання в українських університетах; упровадження в освітні програми міжнародного виміру та європейських освітніх стандартів) проявах. Зазначені матеріали слугують надійним підґрунтям для розроблення стратегій інтернаціоналізації педагогічних університетів України та відповідного нормативного забезпечення приєднання вітчизняних закладів вищої освіти до загальноєвропейського простору освіти і науки.

4. Цінним є переосмислення основних напрямів організації освітнього процесу закладу вищої освіти на основі поглиблення міжнародної співпраці, що уможливило теоретичне й методичне вмотивування системи вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції та її апробація в умовах Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

5. Не викликає сумнівів висновок здобувачки про те, що експериментальна перевірка системи вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції, яка здійснювалася впродовж 2012-2019 рр. на чотирьох етапах лонгїтюдного дослідження (теоретико-концептуального (2012–2013 рр.), аналітико-пошукового (2014–

2015 рр.), організаційно-формульованого (2015–2018 рр.), узагальнювального (2018–2019 рр.)), засвідчила помітну позитивну динаміку основних показників наукової та професійної активності учасників освітнього процесу. Проведення лонгitudного і порівняльного експериментів та інтерпретація їхніх результатів методами математичної статистики показало зокрема, що запропонована система вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції є динамічною, цілеспрямованою, інтенсивною й продуктивною, а саме: зростання індексів Гірша науково-педагогічних працівників; зростання загального індексу Гірша Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в базі Google Scholar; збільшення у 10 разів загальної кількості публікацій у наукометричних базах Scopus/Web of Science; зростання у 5 разів кількості викладачів, які мають понад 5 публікацій у зазначених базах; зростання на 38 % кількості призових місць у студентських олімпіадах і конкурсах; зниження ризику академічного «інбридингу» – деградації науково-педагогічних працівників унаслідок неможливості оновлювати свій науковий потенціал у зв'язку з недооцінкою важливості обміну науковою інформацією з членами міжнародної наукової спільноти.

Результати педагогічного дослідження Лазаренко Н.І. супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертації. На позитивну оцінку заслуговують додатки до дисертації, які вдало доповнюють її зміст. У додатках представлено статистичні дані та фактологічний матеріал, що конкретизує, поглиблює, унаочнює важливі аспекти рецензованого дослідження.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження вважаємо за необхідне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення.

1. Нам імponує науковий інтерес дослідниці щодо творчої реалізації напрямів інтернаціоналізації освітньої діяльності педагогічного університету, яка є складовою концептуальної моделі розвитку педагогічного університету в умовах євроінтеграції. Водночас зазначимо, що творча реалізація цих напрямів є широким поняттям. Доцільно було б конкретизувати, які саме напрями творчої реалізації досліджено автором з урахуванням їхньої специфіки.

2. Аналізуючи сутнісні характеристики зарубіжного досвіду розвитку та реформування вищої педагогічної освіти у другому розділі дисертації (п. 2.1), автором розкрито досвід окремих країн Європейського Союзу. Варто було б аргументувати, чому педагогічні системи освіти саме цих країн стали предметом дослідження.

3. У табл. 2.2 другого розділу дисертації на макрорівні (система педагогічної освіти) дисертантка виокремлює положення щодо зростання ринкової орієнтації освіти. На наш погляд, варто конкретизувати цей компонент у контексті саме педагогічної освіти.

4. У підрозділі 3.2 третього розділу дисертації Н.І. Лазаренко обґрунтовує авторське бачення стратегії розвитку педагогічного університету в умовах

інтеграції до європейського освітнього та наукового простору. Здійснений нами аналіз змісту цього параграфу переконує в тому, що цей аспект підготовки педагогічного персоналу для закладів різних типів потребує обґрунтування авторського бачення прогностичних аспектів розвитку зазначеної стратегії.

5. На рис. 5.2 у п'ятому розділі дисертації відображено динаміку проходження науково-педагогічними працівниками Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського наукового стажування за кордоном упродовж 2014-2018 рр. Уважаємо, що кількісний аналіз варто було б поєднати з якісним на прикладі окремих факультетів, кафедр і спеціальностей.

Однак висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи Лазаренко Наталії Іванівни та мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем вищої професійної освіти та педагогічної науки загалом.

9. Повнота викладання результатів в опублікованих працях.

Результати дослідження, наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно представлено в 58 публікаціях. З-поміж них: 1 монографія, 5 статей у колективних монографіях, 1 термінологічний словник, 1 методичні рекомендації, 22 статті у фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 8 статей у закордонних виданнях, 8 статей у збірниках наукових праць, 2 – в інформаційно-аналітичних збірниках, 10 тез у збірниках матеріалів наукових конференцій

10. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Структура і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Зміст монографії і наукових публікацій автора відображають основні результати і висновки, що розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації Лазаренко Н.І. Вони засвідчують належний науково-теоретичний рівень рецензованої дисертаційної роботи.

11. Висновок.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Лазаренко Н.І. «Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції» є завершеною, фундаментальною самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі педагогічної освіти, що дали змогу автору здійснити комплексне вирішення актуальної проблеми щодо наукового обґрунтування, розроблення й реалізації стратегії й системи вдосконалення професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України з урахуванням конструктивних ідей європейського досвіду.

Враховуючи нагальність і важливість, наукову новизну, достовірність й суттєве практичне значення результатів дослідження, дисертація Лазаренко Наталії Іванівни «Тенденції професійної підготовки вчителя в педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції» відповідає вимогам документу

«Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. щодо докторських дисертацій, а його автор – Лазаренко Наталія Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

[Handwritten signature]

Н. М. Авшенюк

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

СУДОВИЙ:
Завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

[Handwritten signature] *[Handwritten signature]*